«Тасдиқ мекунам»
Ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Хушвахтзода Қ.Х.

«25» 05 с. 2022

ХУЛОСА
кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурории факултети ҳуқуқшиносии ДМТ

Диссертатсия дар мавзуи "Интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: масъалаҳои назариявӣ-амалӣ ва ташкилию ҳуқуқӣ" дар кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурории факултети ҳуқуқшиносии ДМТ ба иҷро расидааст.

Дар давраи омодасозии диссертатсия Завқизода Солеҳ Амин унвонҷӯи кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурории факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба ҳисоб мерафт.

Завқизода Солеҳ Амин соли 2002 ба факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дохил гардида, соли 2005 онро аз рӯи ихтисоси "ҳуқуқшиносӣ" бо дипломи "аълочӣ" хатм намудааст.

Шаҳодатнома оид ба супоридани имтиҳонҳои номзадӣ аз ҷониби Донишгоҳи миллии Тоҷикистон санаи 10 майи соли 2022, № 90 дода шудааст.

Роҳбари илмӣ – Маҳмудов Изатулло Тешаевич, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, мудири кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурории факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Дар натиҷаи муҳокимаи диссертатсия хулосаи зерин қабул шудааст:

Мубрамии мавзӯи (предмет) таҳқиқот. Мубрамии мавзӯъ аз муқаррароти Конститутсия бармеояд, ки он ба уҳдаи судя масъулияти баланди аз номи давлат амалӣ намудани адолати судӣ ва ба ин васила ҳифзи ҳуқуқ, озодии инсону шаҳрванд, манфиати давлат, ташкилоту муассисаҳо ва қонунияту адолатро вогузор намудааст. Ин мубрамӣ инчунин аз иродаи халқи Тоҷикистон, ки ҳуқуқи шахсро муқаддас шумурда, бунёди ҷомеаи адолатпарварро вазифаи худ қарор додааст (дебочаи Конститутсия) бармеояд ва ин ба субъектони таъминкунандаи адолат масъулияти калонро вогузор менамояд. Иҷрои ин вазифаи муқаддас тақозо менамояд, ки роҳҳои нав ва муосири интихоби судя, баланд бардоштани савияи дониши ӯ таҳқиқ карда шавад. Зеро аз иқтидори судя ба тариқи дахлдор амалӣ намудани адолати иҷтимоӣ алоқамандӣ дорад, ки ин худ омили асосии ноил гардидан ба боварии

ҷомеа ва баланд бардоштани мақому нуфузи ҳокимияти судӣ ҳамчун шохаи алоҳидаи ҳокимияти давлатӣ мебошад.

Таваҷҷуҳи ҷомеаи шаҳрвандии Тоҷикистон ва давлатҳои бунёдашон демократии ҷаҳон пайваста ба пайдо намудани роҳу усулҳои наву афзалиятноки таъмини ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, волоияти қонун равона шудааст ва дар таъмини он судя саҳми арзишманд дорад.

Шаҳрвандон бояд боварӣ дошта бошанд, ки ҳангоми ҳалли баҳсҳои бавуҷудомада ва барқарор кардани ҳуқуқҳояшон онҳо ба судяи касбӣ муроҷиат менамоянд ва ин муроҷиати онҳо дар доираи меъёрҳои қонунгузорӣ, боадолатона ҳал карда мешавад. Воқеан, нуктаи ниҳоиро дар таъмини ҳуқуқу озодиҳои инсон ва ташкилоту муассисаҳо судя мегузорад. Ҳатто дараҷаи амалишавии қонунҳои мукаммал ва ба таъмини ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои шаҳрвандон мусоидаткунанда дар дилхоҳ ҷомеа аз судяе вобастагӣ дорад, ки сатҳи баланди дониши касбӣ, ҷаҳонбинии васеъ ва ахлоқи ҳамида дорад.

Тавре Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар паёмашон ба Маҷлиси Олӣ қайд кардаанд: “Механизми муҳими ҳифзи ҳуқуқи инсон ва таъмини волоияти қонун мақомоти ҳокимияти судӣ мебошад”.

Ба масъалаи интихоб ва ҷобаҷогузории кадрҳо диққати махсус дода, ҳангоми пешниҳоди номзадҳо ба вазифаи судя донишу маҳорат ва сифатҳои ахлоқии онҳо мавриди омӯзишу санҷиши ҳамаҷониба қарор дода шавад, таъкид намудаанд, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон.

Асоснокии мавзуи таҳқиқот ба талаботи амалӣ намудани як зумра санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ҳамчун заминаҳои бунёдӣ ва тавзеҳдиҳанда, ба монанди Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳо, барномаҳои миллӣ ва силсилабарномаҳои ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ (дар чор марҳила, барои солҳои 2007-2010, 2011-2013, 2015-2017, 2019-2021), Барномаи ислоҳоти низоми адолати судӣ нисбати кӯдакон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2017-2021, Барномаи миёнамуҳлати рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025 ва ғайра нигаронида шудааст. Мубрамии дигари мавзуъ аз мухтавои санадҳои мазкур ва ҳадафҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 дарҷ гардидаанд, бармеояд. Чунончи, дар ин Стратегия қайд гардидааст: “Таҳкими минбаъдаи ҳокимияти судӣ, такмили раванди судӣ, баланд бардоштани нақши суд дар ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, ҳифзи ҳуқуқҳои молу мулкӣ, ҳимояи манфиатҳои давлат, таъмини волоияти қонун ва адолат самтҳои муҳими рушд ва таҳкимдиҳии давлатдории мардуми тоҷик мебошад”.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ давраи 30 соли истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар бар мегирад. Дар ин давра тавассути ислоҳоти конститутсионӣ, силсилаислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ ва рушду нумӯи қонунгузории миллӣ ҳокимияти судӣ ҳамчун шохаи мустақили ҳокимияти давлатӣ таҳким ёфт. Дар ин робита масъалаи то кадом дараҷа ташаккул ёфтани механизмҳои ташкилӣ-ҳуқуқии интихоб, тайёр намудан ва ҷобаҷогузории судяҳо ва номзадҳо ба вазифаи судя, такмили ихтисоси мунтазами судяҳо ва талаботи умумии меъёрҳои этикаи касбӣ, умумият ё тафовут доштани ин механизмҳо бо таҷрибаи пешрафтаи давлатҳои таҳқиқшаванда ва байналмилалӣ аз ҷониби ҳеҷ як олими ватанӣ таҳқиқот гузаронида нашудааст.

Раванди тағйирёбандаи ҷаҳони муосир, рушди босуръати муносибатҳои ҷамъиятӣ, зуд-зуд дигаргун шудани авзои сиёсии ҷомеа ва дар ин замина пайдо гаштани муносибатҳои нави ҷамъиятӣ вобаста ба ҳимояи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, ки дар аксар мавридҳо ҳаллу фасли онҳо ба уҳдаи судя гузошта шудааст, тақозо менамояд, ки як пешниҳодҳои муосири ба талаботи ҷомеаи зудинкишофёбанда ва байналмилалӣ ҷавобгӯйи интихоб, тайёр намудан, ҷобаҷогузорӣ, консепсияи таълими муттасил ва такмили ихтисоси судяҳо ва номзадҳо ба вазифаи судя пешниҳод карда шавад.

Дар ин замина мубрамии дигари мавзуъ аз он сарчашма мегирад, ки мустақилият ва беғаразии судро танҳо судяе таъмин карда метавонад, ки аз рӯйи принсипҳои беғаразӣ, шаффофӣ, ахлоқӣ, тайёрии амиқи касбӣ, ҷаҳонбинии васеъ, таҷрибаи ҳаётидошта ва ғайра хоста гирифта, интихоб ва таъин карда шавад. Ин принсипҳо ва амсоли инҳо дар асоси омӯзиши санадҳои байналмилалӣ ва таҷрибаи пешқадами давлатҳои хориҷӣ бояд дар низоми ҳуқуқии миллӣ ҳамчун талабот нисбат ба судя ва номзад ба вазифаи судя, кোромӯз-судя, раванди ташкили таълими муттасил ва такмили ихтисоси судяҳо ва этикаи касбии судя ҷой дода шаванд.

Ҳамин тариқ, интихоб ва таҳлилу коркарди мавзуъ аз лиҳози илмиву назариявӣ, амалӣ ва ташкилию ҳуқуқӣ дар шароити имрӯза барои ҳалли масъалаҳои муҳими рушди ҷомеаи муосири Тоҷикистон мувофиқ буда, он барои илми ҳуқуқшиносии ватанӣ ва амалияи судӣ аҳамияти калон дорад.

Робитаи таҳқиқот бо барномаҳо (лоиҳаҳо) ва мавзуъҳои илмӣ. Таҳқиқоти диссертатсионии мазкур дар доираи татбиқи нақшаи дурнамои корҳои илмию таҳқиқотии кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурории факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои солҳои 2016-2020 ва 2021-2025 дар мавзуи “Проблемаҳои назариявӣ ва амалии низоми судӣ, адолати судӣ, ташкил ва фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, такмили шаклҳои гуногуни мурофиаи судӣ,

назорати прокурорӣ, фаъолияти адвокатӣ, таҳқиқи ҷинояткорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” анҷом дода шудааст.

Мақсади таҳқиқот. Мақсади асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар пояи омӯзиш, таҳлил ва муқоисаи масъалаҳои назариявӣ, амалӣ ва ташкилию ҳуқуқии интихоб, тайёр намудан, таълими муттасил ва такмили ихтисоси судяҳо, номзадҳо ба вазифаи судя ва коромӯз-судяҳо ва доираи амали меъёрҳои этикаи касбӣ дар таҷрибаи Тоҷикистон, амалияи байналмилалӣ ва давлатҳои хориҷӣ, аз коркард ва пешниҳодҳо вобаста ба талаботи ҷомеаи муосири ватанӣ ва меъёрҳои байналмилалӣ мувофиқи интихоб ва тайёр намудани судяҳои босалоҳият, беғараз, холис, дорои ахлоқи ҳамидаи касбӣ, усул, шакл ва сифати таълими муттасил, такмили ихтисоси судяҳо бо истифода аз технологияи муосир ва талаботҳои меъёрҳои ахлоқӣ нисбат ба судя в номзад ба вазифаи судя мебошад. Дар ин замина мақсад аз манзур намудани пешниҳодҳо ҷиҳати такмили қонунгузорӣ ва таҷрибаи миллӣ бо мақсади боз ҳам беҳтар гардонидани низоми интихоби мазкур, ки ба баамалбарории босамари адолати судӣ, ки дар он ҳуқуқ ва озодиҳои инсон, манфиатҳои давлат, амният ва ташкилоту муассисаҳо маҳфуз аст, иборат мебошад.

Вазифаҳои таҳқиқот. Барои расидан ба мақсадҳои дар таҳқиқот гузошташуда иҷрои **вазифаҳои** зерин зарур мебошад:

- омӯзиш ва таҳлили асосҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ва таҷрибаи пешқадами Федератсияи Россия, ҷумҳуриҳои Қазоқистон, Ӯзбекистон, Қирғизистон, Ҷумҳурии Федеративии Олмон, Фаронса ва ИМА дар самти интихоб, тайёр намудан, таълим ва такмили ихтисоси судяҳо ва номзадҳо ба вазифаи судя;
- омӯзиш ва таҳлили асосҳои ҳуқуқии интихоб, тайёр намудан, таълим ва такмили ихтисоси судяҳо ва номзадҳо ба вазифаи судя дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- муайян намудани давраҳои ташаккул ва инкишофи асосҳои меъёрии ҳуқуқии танзимкунандаи интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо назардошти такмили сохтори судӣ ва тобеияти идоравӣ;
- бо истифода аз усули таҳлили муқоисавии ҳуқуқӣ, гузаронидани таҳлили қонунгузорӣ ва таҷрибаи миллӣ бо санадҳои байналмилалӣ ва таҷрибаи пешқадами давлатҳои хориҷии таҳқиқшаванда, бо мақсади манзур намудани пешниҳодҳои ба талаботи замони муосир мувофиқи интихоб, тайёр намудан, таълим, такмили ихтисоси судяҳо ва меъёрҳои этикаи касбии судя;
- дар қонунгузории миллӣ пешниҳод намудани мафҳум ва тафсири номзад ба вазифаи судя, номзад ба вазифаи судя, ки бори аввал ба мансаби судя пешбарӣ мешаванд ва коромӯз-судя;
- дар асоси таҳқиқот таҳия ва пешниҳоди консепсияи таълими муттасил ва такмили ихтисоси судяҳо;

- омӯзиш ва таҳлили асосҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ва таҷрибаи пешқадами Федератсияи Россия, ҷумҳуриҳои Қазоқистон, Ӯзбекистон, Қирғизистон, Ҷумҳурии Федеративии Олмон, Фаронса ва ИМА дар самти ба роҳ мондани консепсия, барномаи таълимӣ ва тайёрии номзад ба вазифаи судя ва коромӯз-судяҳо дар муассисаҳои таълимии давлатҳои таҳқиқшаванда ва дар ин замина пешниҳод намудани шакл ва усулҳои муосири таълим;

- муайян намудани таъминоти ташкилӣ, ҳуқуқӣ, методии раванди таълим ва такмили ихтисос дар Маркази таълимии судяҳои назди Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва пешниҳод намудани сохтори асосноки ташкилии он;

- кушода додани мафҳум, моҳият ва принсипҳои этикаи байналмилалии судя ва нақши онҳо дар низоми миллии интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо ва номзадҳо ба вазифаи судя;

- таҳия ва пешниҳод намудани ҷадвали таҳлилӣ-муқоисавӣ оид ба талаботи Кодекси этикаи судяи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва кодексҳои этикаи судяи давлатҳои хориҷӣ;

Объекти таҳқиқот. Ба сифати объекти таҳкикот муносибатҳои ҷамъиятие баромад менамоянд, ки дар раванди интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо ва номзадҳо ба вазифаи судя ва талаботи меъёрҳои этикаи касбии судя ба миён омадаанд.

Мавзӯи таҳқиқот. Мавзуи таҳқиқот ба омӯзиш ва таҳлили масъалаҳои назариявӣ, амалӣ ва ташкилию ҳуқуқӣ, қонунгузорӣ оид ба мақомоти судӣ, таҷрибаи миллӣ ва байналмилалӣ оид ба интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо ва номзадҳо ба вазифаи судя ва меъёрҳои этикаи касбии фаъолияти судяҳо бахшида шудааст.

Марҳила, макон ва давраи таҳқиқот. Таҳқиқоти диссертатсионии мазкур фарогири се марҳилаи рушд ва ташаккули раванди интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо ва номзадҳо ба вазифаи судя дар даврони истиқлолияти давлатӣ мебошад: 1) низоми ҳуқуқии интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо дар давраи фаъолияти Вазорати адлия; 2) низоми ҳуқуқии интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо дар давраи фаъолияти Шурои адлия; 3) низоми ҳуқуқии интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо дар давраи фаъолияти Суди Олӣ. Дар доираи таҳқиқоти диссертатсионӣ инчунин, таҳлили муқоисавии қонунгузорӣ ва амалияи кишварҳои аъзои Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил ва баъзе кишварҳои Аврупо дар самти мазкур анҷом дода шудааст, ки мазмуну моҳияти таҳқиқотро ташкил медиҳанд. Давраи таҳқиқоти диссертатсионӣ фарогири 30 соли истиқлолияти давлатӣ мебошад.

Асосҳои назариявии таҳқиқотро ақидаҳо ва мавқеъҳои илмию назариявии мутафаккирон, олимон, муҳаққиқони ватанӣ ва хориҷӣ оид ба паҳлуҳои ҷудогонаи адолати судӣ, фаъолияти ҳокимияти судӣ,

масъалаҳои интихоб, тайёр намудан, такмили ихтисоси судяҳо ва талаботи меъёрҳои ахлоқии касбии миллӣ, байналмилалӣ ва давлатҳои ҷудогона ташкил медиҳанд. Ин масъалаҳо дар корҳои олимон Ф.Н. Абдуллозода, Е.Б. Абдрасулов, З.Ҳ. Искандаров, И.Т. Маҳмудов, Х.М. Мирзамонзода, А.А. Мурадов, С.А. Шоназаров, Е.Б. Абросимова, К. Аното, М.В. Баглай, У. Бернам, С.В. Боботова, А.Д. Бойкова, О.В. Бойкова, В.П. Верина, С.Е. Витсина, И.С. Власова, Р. Давид, Г.Т. Ермошин, В.В. Ершов, И.И. Олейник, К.А. Орлова, В.В. Пейсиков, А.Н. Поляшук ва ғайра инъикос ёфтаанд.

Асосҳои методологии таҳқиқотро усулҳои умумӣ ва махсуси таҳқиқоти илмӣ, ба монанди: диалектикӣ, таърихӣ-ҳуқуқӣ, таҳлил ва синтез, сотсиологӣ ва оморӣ ташкил додаанд. Ба сифати усулҳои махсус – усули муқоисавии ҳуқуқӣ, назариявӣ, амалӣ ва ташкилии асосҳои меъёрии ҳуқуқии миллӣ ва байналмилалӣ ва таҷрибаи пешқадами давлатҳои хориҷӣ мавриди истифода қарор дода шудааст.

Татбиқи маҷмуи усулҳои номбаршуда ба омӯзиш ва таҳқиқоти ҳамаҷониба, пурра ва воқеъбинонаи масъалаҳои дар рисола пешбинишуда мусоидат намудааст.

Заминаҳои эмпирикӣ. Дар ҷараёни таҳқиқоти диссертатсионӣ Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои меъёрии ҳуқуқии байналмилалӣ дар самти фаъолияти судӣ, Қонуни конститутсионии ҶТ "Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон", кодексҳо, қонунҳо ва санадҳои меъёрии зерқонунӣ, ба монанди фармонҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, фармон ва амрҳои Раиси Суди Олӣ ва низомномаҳои соҳавӣ истифода шудаанд.

Навгонии илмии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он аст, ки аввалин маротиба дар даврони истиқлолияти давлатӣ дар илми ҳуқуқшиносии ватанӣ масъалаҳои назарӣ, амалӣ ва ташкилию ҳуқуқии интихоб, тайёр намудан, ҷобаҷогузорӣ, таълими муттасил ва такмили ихтисоси судяҳо ва номзадҳо ба вазифаи судя, коромӯз-судя, асосҳои назариявӣ ва заминаҳои ҳуқуқии этикаи касбии судя, мафхум ва моҳияти онҳо, бо истифодаи усули таҳлили муқоисавии ҳуқуқӣ бо санадҳои байналмилалӣ ва таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ анҷом дода шудааст.

Дар асоси омӯзиш ва таҳқиқоти мукаммал, мақсаднок ва бонизом рушди асосҳои меъёрии ҳуқуқии танзимкунандаи соҳа ва таълими судяҳо даврабандӣ карда шуда, мафҳумҳои коромӯз-судя, номзад ба вазифаи судя, шакл ва намудҳои таълим, сохтор ва принсипҳои фаъолияти муассисаҳои таълимии судяҳо ва дигар масъалаҳо пешниҳод гардидаанд, ки онҳо ба такмили қонунгузории миллӣ ва ҳалли мушкилиҳои ҷойдошта мусоидат хоҳанд намуд.

Нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда. Ба ҳимоя **нуқтаҳои илмии назарии** зерин пешниҳод мегарданд:

1. Аз ибтидои солҳои 90-уми асри XX оғоз намуда, ҳокимияти судӣ дар низоми ҳокимияти давлатӣ ҳамчун рукни алоҳида ва мустақил ташаккул ёфта, он зина ба зина таҳким меёбад. Механизми интихоб, тайёр намудан, таълим ва такмили ихтисоси судяҳо ва номзадҳо ба вазифаи судя ҳамчун яке аз масъалаҳои муҳим ва мубрам дар роҳи ҳимояи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд дар ҷомеаи ҳуқуқбунёди Тоҷикистон арзёбӣ гардида, дар асоси омӯзиши таҷрибаи миллӣ, байналмилалӣ ва таҷрибаи пешқадами давлатҳо механизмҳои дақиқ ва комилан мукаммалгардидаи масъалаҳо пешниҳод карда шудааст. Ин масъалаҳо дар сиёсати дилхоҳ давлат мавқеи марказиро ишғол намуда, онҳо вобаста ба хусусият ва низоми оилаҳои ҳуқуқӣ, шакли давлатдорӣ, механизмҳои ҳуқуқӣ, хусусиятҳои миллӣ-фарҳангӣ ва иродаи сиёсии давлатҳо ба роҳ монда шудаанд. Бо пажуҳиши меъёрҳои ҳуқуқии танзимкунандаи соҳа бо хусусиятҳои ба худ хоси тафовут ва умумиятҳо дар самти мақомоти интихоб ва таъинкунанда, собиқаи корӣ ва синну сол, шакл, хусусиятҳо ва усулҳои таълим ва такмили ихтисос, имтиҳони номзад ба вазифаи судя, талаботи ахлоқии судя ва номзад ба вазифаи судя дар асоси таҳқиқи таҷрибаи байналмилалӣ ва баъзе давлатҳои хориҷӣ талаботи нисбатан ҷиддитар пешниҳод карда шудааст.

2. Дар ташаккул ва рушди низоми ҳуқуқии миллии интихоб ва тайёр намудани судяҳо, номзадҳо ба вазифаи судя ва коромӯз-судяҳо нақши Конститутсия, қонунҳо, барномаҳои миллӣ ва барномаҳои ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ (дар 4 давра), ҳамчун заминаҳои бунёдӣ, муҳим ва тавзеҳдиҳанда арзёбӣ мегардад. Аснои омӯзиш ва таҳлили асосҳои меъёрии ҳуқуқии миллии танзимкунандаи интихоб ва тайёр намудани судяҳо бо назардошти такмили сохтори судӣ ва тобеияти идоравӣ давраҳои ташаккул ва инкишофи онҳо аз ҷониби муаллиф ба 3 давра тақсим карда шудааст:

- Низоми ҳуқуқии интихоб ва тайёр намудани судяҳо дар давраи фаъолияти Вазорати адлия;
- Низоми ҳуқуқии интихоб ва тайёр намудани судяҳо дар давраи фаъолияти Шурои адлия;
- Низоми ҳуқуқии интихоб ва тайёр намудани судяҳо дар давраи фаъолияти Суди Олӣ.

Хусусиятҳои хоси идоравӣ ва фарқиятҳои давраҳои низоми ҳуқуқии интихоб ва тайёр намудани судяҳо дар зери фаъолияти Вазорати адлия, Шурои адлия ва Суди Олӣ оид ба масъалаҳои ташкиливу ҳуқуқӣ, таъминоти моддӣ-техникӣ, асосҳои ҳуқуқии интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо, хоста гирифтан ва пешниҳоди кадрҳои мақомоти судӣ, яъне судяҳо, номзадҳо ба вазифаи судя, коромӯз-судя ва ғайра таҳлил ва хулосабарорӣ карда шудааст. Масъалаи аз тобеияти Шурои адлия ҳамчун яке аз шохаҳои ҳокимияти иҷроия ва мақоми коллегиалӣ баровардани судҳо ва ба тобеияти Суди Олӣ додани онҳоро

муаллиф ҳамчун таҳаввулоти ҷиддӣ дар таърихи фаъолияти судҳо арзёбӣ менамояд. Дар асоси ин таҳаввулоти таърихӣ масъалаҳои такмил ёфтани асосҳои ҳуқуқии танзимкунандаи соҳа, зина ба зина ба меъёрҳои байналмилалӣ, аз ҷумла санадҳои ҳуқуқии байналмилалии соҳавӣ ва таҷрибаи давлатҳои пешқадам мутобиқ гардонида шудани онҳо, то қадом сатҳ ва дараҷа ҳамчун воситаи таъминкунандаи мустақилият, беғаразӣ ва шаффофияти интихоб ва ҷобаҷогузории судяҳо, номзад ба вазифаи судя ва коромӯз-судяҳо хизмат намудани онҳо баҳогузорӣ ва пешниҳод гардидааст.

Ҳар яке аз ин се давра дар рушди низоми ҳуқуқии интихоб, таъин, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо бо хусусият ва принсипҳои хеш таъсири мусбии худро расонидаанд.

3. Муаллифи диссертатсия як қатор санадҳои меъёрии ҳуқуқии байналмилалии умумиэътирофшударо вобаста ба интихоб, тайёр намудан, такмили ихтисос ва этикаи касбии судяҳо, ба монанди Хартияи аврупоӣ оид ба мақоми судяҳо, Хартияи умумиҷаҳонии судяҳо, Принсипҳои асосии мустақилияти мақомоти судӣ, Тадбирҳои самараноки амалисозии Принсипҳои асосии мустақилияти мақомоти судӣ, Стандартҳои минималии мустақилияти судяҳо, Хулосаҳои Шурои Машваратии Судяҳои Аврупо (ШМСА), Принсипҳои Бангалории рафтори судяҳо ва ғайраро мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор дода, пешниҳод менамояд, ки баъзе меъёрҳои санадҳои ҳуқуқии байналмилалии дар боло зикргардида, бо назардошти муҳим буданашон дар фаолияти судя ва хусусиятҳои қонунгузории миллӣ бо роҳи дахлдор ба низоми ягонаи ҳуқуқии кишвар ворид карда шаванд.

4. Асосҳои ҳуқуқии таълим ва такмили ихтисоси судяҳоро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни конститутсионӣ “Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон”, Низомномаи Маркази таълимии судяҳои назди Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Низомнома дар бораи коромӯз-судя ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ба танзим медароранд. Мурофиаҳои судӣ ва ба амал баровардани адолати судӣ тақозо менамояд, ки усули таълими судяҳо, коромӯз-судяҳо ва шаклҳои амалинамоии онҳо барои ҳалли масъалаҳои гуногунсоҳаи баррасишаванда мувофиқ бошанд. Ҷустуҷӯ ва истифодаи шаклу усулҳои нави таълим бо истифода аз технологияи муосир ва интихоби мавзуъҳои баҳсталабу мушкили аз муносибатҳои мухталиф ва гуногунҷабҳаи ҷомеа бармеомада, имконият медиҳад, ки ба таълим ва такмили ихтисос мазмун ва равиши муттасилӣ ва самаранокӣ бахшида шуда, консепсияи таълими муттасил ва такмили ихтисоси судяҳо ва коромӯз-судяҳо бо тариқи интихоби мавзуъҳои мушаххаси назариявӣ, мурофиавӣ ва таҷрибаи судӣ, инчунин усули интерактивӣ бо истифода аз технологияи муосир ва рақамӣ коркард шуда, роҳандозӣ карда шавад. Дар асоси таҳлилҳои анҷомдода, муаллиф рушди такмили ихтисоси

судяҳоро дар Тоҷикистон вобаста ба тобеияти идоравӣ ба се давра ҷудо менамояд:

- Давраи такмили ихтисоси судяҳо дар назди Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон (солҳои 1991-2003);
- Давраи такмили ихтисоси судяҳо дар Маркази таълимии судяҳои назди Шурои адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон (солҳои 2003-2016);
- Давраи такмили ихтисоси судяҳо дар Маркази таълимии судяҳои назди Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон (аз 2016 то ҳоло).

5. Бо такя ба қонунгузорӣ ва амалияи судӣ муаллиф раванди таълими касбии судяҳоро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба намудҳои зерин ҷудо намуда, мафҳуми онҳоро низ пешниҳод намудааст:

- таълими ибтидоии касбӣ;
- таълими касбии то судягӣ (коромӯз-судя);
- таълим дар ҷойи кор;
- такмили ихтисос;
- таълими иловагӣ.

Зимни анҷом додани таҳқиқоти илмӣ аз ҷониби муаллиф як қатор **тавсияҳои хусусияти амалидошта** бобати такмил додани қонунгузорӣ пешниҳод шудаанд:

1. Омӯзиши таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ, аз ҷумла Федератсияи Россия, ҷумҳуриҳои Қазоқистон, Қирғизистон, Ӯзбекистон, давлатҳои Аврупо ба монанди Фаронса, Олмон ва ИМА муаллифро водор менамояд, ки меъёрҳои алоҳидаи қонунгузории онҳоро дар самти низоми интихоб, таъин ва ҷобаҷогузории судяҳо, номзадҳо ба вазифаи судя ва коромӯз-судя барои истифода ва такмили қонунгузории миллӣ бо назардошти хусусиятҳои миллӣ пешниҳод намояд.

Талаботе, ки нисбати судя, номзад ба вазифаи судя ва коромӯз-судяҳо пешниҳод мешаванд, аз нақши муҳими судя ҳамчун барандаи ҳокимияти судӣ, ки аз номи давлат баромад намуда, барои амалӣ гардонидани адолати судӣ ваколатдор аст ва ҳангоми баррасии ҳама гуна парвандаҳои судӣ барои ҳифзи қонунияту адолат вазифадор мебошад, бармеоянд. Қонунгузорӣ талаботи ҳатмиро нисбат ба судя ва номзад ба вазифаи судя дар зинаҳои гуногуни низоми судӣ нишон додааст, ки онҳо ба таҳсилот, синну сол, малакаи касбӣ, хулқу одоб ва собиқаи хизматӣ алоқаманд мебошанд. Муаллифи диссертатсия дар асоси таҳлили муқоисавии меъёрҳои ҳуқуқии миллӣ, таҷрибаи пешқадами давлатҳои хориҷӣ, байналмилалӣ ва бо мақсади рушд ва такмили низоми миллии ҳуқуқии интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо таклифу иловаҳои зеринро пешниҳод менамояд:

Азбаски мафҳуми коромӯз-судя дар қонунгузорӣ дода нашудааст, бинобар ин, он дар моддаи 108 Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон” дар таҳрири зайл илова карда шавад:

- "Коромӯз-судя шахсе мебошад, ки тибқи талаботи қонунгузорӣ баъди гузаштан аз озмуни ишғоли мансаби коромӯз-судя хулосаи мусбати Комиссияи имтиҳонотиро ноил гардида, дар Маркази таълимии судяҳои назди Суди Олӣ ба таълим ва тайёрии яксола фаро гирифта мешавад ва ин муҳлат ба собиқаи кории касбии ӯ дохил мегардад".

- "коромӯз-судя муддати як сол дар Маркази таълимии судяҳо ба давраи бозомӯзӣ ва тайёрӣ фаро гирифта мешавад".

2.Дар қисми 2 моддаи 108 Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон" баъди калимаҳои "хизмати ҳарбиро адо карда бошад" калимаҳои "доштани маълумоти тахассусии магистр бо ихтисоси ҳуқуқшиносӣ ва дипломи бакалавр бо ихтисоси ҳуқуқшиносӣ дошта бошад" илова карда шавад.

3.Бо назардошти он ки коромӯз-судя ҳамроҳи судяе, ки ба ӯ вобаста карда шудааст, дар мурофиаҳои судӣ иштирок мекунад ва зимни иштирок бо ҳолатҳое, ки хусусияти сирри давлатӣ ва оилавӣ доранд, шинос мешавад, бинобар ин дар қонун лоиҳаи матни савганди ӯ бо мазмуни зерин ҷой дода шавад: "Ман ҳамчун коромӯз-судя қасам ёд мекунам, ки сирри хидматӣ ва моҳияти парвандаҳои судиро нигоҳ медорам, муносибат ва ахлоқи ман холис ва беғараз хоҳад буд".

4.Синну соли ба вазифаи судя интихоб ва таъин шудан аз 25 ба 30 сола ва собиқаи корӣ аз 3 ба 5 иваз карда шавад. Мақсад аз баланд бардоштани меъёри синну солӣ ба ҷомеаи судяҳо ҳамроҳ намудани шахсиятҳои мукаммал дорои таҷрибаи зиёди корӣ, дониши баланд таҷрибаи ҳаёту зиндагӣ, тамкин, сабр, таҳаммулпазирӣ, ахлоқ ва одоби муошират мебошад.

Бинобар ин, дар қисми 2 моддаи 12 Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон" калимаҳои "синни ӯ аз 25 кам набошад ва ҳадди ақал 3 сол собиқаи кории касбӣ дошта бошад" ба калимаҳои "синни ӯ аз 30 кам набошад ва ҳадди ақал 5 сол собиқаи кории касбӣ дошта бошад" иваз карда шавад.

5.Азбаски дар амалия ҷомеаи судяҳо ва коромӯз-судяҳо аксаран аз ҳисоби кормандони суд, аз ҷумла кормандони судҳои иқтисодӣ ва дастгоҳи Суди конститутсионӣ пурра мешавад. Дар амалия баъзан талаботи моддаи 109 дар бораи ба такмили ихтисос фаро гирифтани кормандони дастгоҳи судҳои ҷумҳурӣ аз ҷониби намояндагони баъзе низоми судӣ мавриди баҳс қарор дода мешавад, ки номи суди онҳо мушаххас дар қонунгузории соҳавӣ нишон дода нашудааст. Дар асоси гуфтаҳои боло дар қисми 2 моддаи 109 Қонуни конститутсионӣ "Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон" калимаҳои "кормандони дастгоҳи Суди конститутсионӣ, Суди Олӣ ва Суди Олии иқтисодӣ, Суди ҳарбӣ, Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, шаҳри Душанбе, шаҳр ва ноҳия, Суди иқтисодии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои иқтисодии вилоят ва шаҳри Душанбе дар се сол як

маротиба дар Маркази таълимии судяҳои назди Суди Олӣ ба такмили ихтисос фаро гирифта шуда, пас аз хатми он ба онҳо сертификати шакли муқарраргардида дода мешавад" илова карда шавад.

6.Бо назардошти он ки дар амалия мунтазам судяҳои як низоми судӣ ба мансаби судяи низоми дигари судӣ интихоб ва таъин мегарданд, бинобар ин пешниҳод мегардад, ки судяҳои судҳои иқтисодӣ низ ба такмили ихтисос фаро гирифта шаванд, зеро дар қисми 6 моддаи 14 Қонуни конститутсионӣ "Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон" дар ду сол як маротиба ба такмили ихтисос фаро гирифтани судя пешбинӣ гардидааст. Бо мақсади аз байн бурдани духурагӣ дар қонунгузорӣ пешниҳод мегардад, ки қисми 6 моддаи 14 Қонуни конститутсионӣ "Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон" бо калимаҳои зерин иваз карда шавад: "судяҳои Суди Олӣ, Суди Олии иқтисодӣ, Суди ҳарбӣ, Суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, шаҳри Душанбе, шаҳр ва ноҳия, Суди иқтисодии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои иқтисодии вилоят ва шаҳри Душанбе дар ду сол як маротиба дар Маркази таълимии судяҳои назди Суди Олӣ ба такмили ихтисос фаро гирифта шуда, пас аз хатми он ба онҳо сертификати шакли муқарраргардида дода мешавад" илова карда шавад.

7.Ҳангоми интихоби номзад ба вазифаи судя, коромӯз-судяҳо таҷрибаи Ҷумҳурии Қазоқистон ва Фаронса ба роҳ монда шавад. Дар баробари таҷрибаи мавҷуда аз довталабони ишғоли мансаби номзад ба вазифаи судя ва коромӯз-судя дар марҳилаи пеш аз имтиҳонотӣ ва ё дар марҳилаи шартии якум суҳбат доир карда шавад. Дар марҳилаи дуввум ташхиси ҳолати психологии номзад бо мақсади муайян намудани салоҳиятнокӣ ва ҳолати руҳии номзад ба вазифаи судя бо тартиби суолҳои махсус гузаронида шавад ва талаботи мазкур дар қонунгузории соҳа ҷой дода шавад.

8.Пешниҳод мегардад, ки дар таҷрибаи қабул ва пешниҳоди номзадҳо ба вазифаи судя ва коромӯз-судя дар баробари тартиби мавҷуда кормандони соҳаи суд, прокуратура, корҳои дохила ва дигар мақомоти тафтишотиву соҳаи ҳуқуқшиносӣ, ки хешро аз ҷиҳати салоҳиятнокии касбӣ мусбӣ муаррифӣ намудаанд ва собиқаи кории на камтар аз 10 сол доранд, бе шарти озмун, бе супурдани имтиҳонҳои муқарраргардида бо тартиби гузаронидани суҳбат бо ҳайати комиссия, ба мансаби номзад ба вазифаи судя бо шарти таҳсили семоҳа дар Маркази таълимии судяҳои назди Суди Олӣ қабул карда шаванд. Дар амал татбиқ гардидани таҷрибаи мазкур, ба боз ҳам беҳтар гаштани сифати интихоби судяҳо мусоидат хоҳад намуд.

9.Барои номзадҳо ба вазифаи судяе, ки дар захираи вазифаҳои роҳбарикунанда мебошанд, бо мақсади амиқ гардонидани донишҳои касбӣ ва аз худ намудани таҷрибаи пешбурди фаъолияти маъмурии судӣ, ташкили идоракунии кор, муносибат бо коллектив, одоби муошират ва

дигар масъалаҳои вобаста ба фаъолият бозомӯзии якмоҳа дар Маркази таълимии судяҳо муқаррар карда шавад;

10.Дар асоси таҳлили меъёрҳои этикаи касбии миллӣ, байналмилалӣ, давлатҳои таҳқиқшаванда ва интизориҳои ҷомеа, ки ба зарурати фаъолияти судяҳои дорои донишҳои васеи ҳуқуқию ҷамъиятӣ ва стандартҳои баланди этикидошта равона гардидаанд ва дар ин асос шахсони ба вазифаи судя интихобшаванда ва адолати судиро амаликунанда бояд сифатҳои баланди ахлоқӣ, қобилият ва тайёрии касбӣ дошта бошанд, пешниҳод мегардад:

Қабл аз таъин, интихоб ва ҷобаҷогузорӣ ба зинаи баланди судӣ нисбати номзад ба вазифаи судя ва судя ташхиси руҳӣ-психологӣ, муайян намудани маҳорату қобилият ҳангоми фаъолият карда тавонистан дар авзои ташаннуҷ ва ноором ӣ ва дигар ҳолатҳои руҳию равонии ӯ гузаронида шавад. Зеро аз ҳолати солимии психикаи судя на танҳо самаранокии фаъолияти ӯ, инчунин риоя гардидани этикет ва ахлоқи касбии судя вобастагӣ дорад, ки ин худ барои фаъолияти судягӣ муҳим мебошад.

11. Ба моддаи 12 Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон” банди 5 бо мазмуни зерин илова карда шавад:

- “Номзад ба вазифаи судя ва коромӯз-судя бояд сифатҳои баланди ахлоқӣ, эътибори кории бенуқсон дошта бошад ва дар ин бора на камтар аз се тавсияи мусбат аз ҷониби роҳбарият ва ҳамкасбонаш пешниҳод намояд”.
- “Номзад ба вазифаи судя аз ташхиси тиббӣ гузашта, дар бораи надоштани бемориҳое, ки ба иҷрои ухдадориҳои касбии судя монеъ мешаванд, аз ҷумла дар қайди диспансерҳои наркологӣ ва психоневрологӣ набудан ва ташхиси ҳолати руҳӣ-психологӣ маълумотномаи ҳайати табибонро пешниҳод намояд”.

12.Таҳқиқи таҷрибаи байналмилалӣ ва давлатҳои хориҷии низоми ҳуқуқиашон монанд, аз ҷумла Федератсияи Россия, ҷумҳуриҳои Қазоқистон, Қирғизистон, Ӯзбекистон нишон дод, ки ба интихоб ва ҷобаҷогузории кадрҳои мақомоти судӣ, такмили донишу малакаи касбии судяҳо, кормандони дастгоҳи судҳо ва меъёрҳои касбии этикӣ диққати махсус дода шуда, муассисаҳои таълимии судяҳои ин кишварҳо зина ба зина то ба ниҳоди мустақил ва соҳибихтиёр инкишоф ёфтаанд.

Дар ин замина бо назардошти асосҳои ҳуқуқии ташкил ва фаъолияти Маркази таълимии судяҳо (боби 10 Қонуни конститутсионии ҶТ “Дар бораи судҳои ҶТ”), тавсияҳои санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ва бо мақсади мукаммал гардонидани низоми тайёрии номзад ба вазифаи судя ва ниҳоди коромӯз-судя, инчунин такмили ихтисоси судяҳо ва кормандони дастгоҳи судҳо мувофиқи мақсад аст, ки Маркази таълимии судяҳои назди Суди Олӣ ба Академияи судяҳои назди Суди

Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон табдил дода шавад. Дар оянда Академияи судяҳои назди Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад ягона масъули тайёр кардани номзадҳо ба вазифаи судя, коромӯз-судяҳо, бозомӯзӣ, такмили ихтисоси судяҳо ва кормандони дастгоҳи судҳои низоми судии Ҷумҳурии Тоҷикистон гардида, ҷамъбаст ва таҳлили таҷрибаи судиро амалӣ намуда, нуфуз ва мақоми суд ва судяро баланд бардорад.

Сохтори Академияи судяҳои назди Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад аз 31 мансаби хизмати давлатӣ, 4 нафар кормандони техникӣ, Шурои ҳамоҳангсоз, шуъбаҳои такмили ихтисоси судяҳо, кормандони дастгоҳи судҳо ва коромӯз-судяҳо, илмӣ-тадқиқотии таҷрибаи судӣ, робитаҳои байналмилалӣ, умумӣ, муҳосибот ва хоҷагидорӣ, кабинети омӯзгорон ва кафедраҳои ҳуқуқи граждании, ҳуқуқи ҷиноятӣ, ҳуқуқи оилавӣ, ҳуқуқи иқтисодӣ, ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва мурофиавии онҳо иборат бошанд.

13.Яке аз тафовутҳои асосӣ дар ифодаи Кодекси одоби судяи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷой дорад, зеро одоб дар забони русӣ маънои “воспитание”-ро дода, дар адабиёти ҳуқуқӣ он маънои этика ва ахлоқро намедиҳад. Бинобар ин, мувофиқи мақсад аст, ки калимаҳои “Кодекси одоби судяи Ҷумҳурии Тоҷикистон” ба “Кодекси этикаи судяи Ҷумҳурии Тоҷикистон” иваз карда шавад, зеро дар ин ҳолат он ба мантиқ ва таъбири адабиёти ҳуқуқӣ бештар мувофиқат хоҳад намуд.

14.Бинобар вазифа ва хусусияти фарқкунанда доштани фаъолияти кормандони дастгоҳи судҳои ҷумҳурӣ пешниҳод мегардад, ки барои кормандони мақомоти судӣ “Кодекси этикаи кормандони мақомоти судӣ” таҳия ва қабул карда шавад.

Аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Хулосаву пешниҳодҳои назариявӣ ва амалие, ки бо истифодаи таҳлили воқеии муқоисавии ҳуқуқии қонунгузории байналмилалӣ ва таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ анҷом дода шудаанд, барои илми ҳуқуқшиносии ватанӣ аҳаммияти калон дошта, ба такмили қонунгузории соҳавӣ заминаи мусоид муҳайё месозад. Татбиқи пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ метавонад ба ташаккул ва рушди низоми миллии интихоб, тайёр намудан, таълим, такмили ихтисоси судяҳо, номзадҳо ба вазифаи судя ва меъёрҳои этикаи касбӣ мусоидат намояд.

Ҳамзамон як қатор пешниҳоду таклифҳои назариявӣ, илмӣ, ташкилӣ ва амалии рисолаи мазкурро бо ташкили курсҳои махсус дар барномаҳои таълимии ихтисоси ҳуқуқшиносии донишгоҳҳои ҷумҳурӣ метавон мавриди татбиқ қарор дод.

Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот. Эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот ба таҳлили асоснок, воқеъбинона ва ҳаматарафаи паҳлуҳои назариявӣ, амалӣ ва ташкилию ҳуқуқии интихоб, тайёр намудан, таълим ва такмили ихтисоси судяҳо, номзадҳо ба вазифаи судя,

талаботи этикаи касбии судя нисбати онҳо, таҳлил намудани натиҷа ва хулосаҳо, мафҳумҳо, ақидаҳо ва пешниҳодҳои назариявию амалии муаллиф, таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқии таҷриба ва қонунгузории миллӣ бо санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ва таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ бо мақсади дарёфти пешниҳодҳои афзалиятноки муосири усулҳои интихоб, тайёр намудан, таълим ва такмили ихтисоси судяҳо, номзадҳо ба вазифаи судя ва коромӯз-судяҳо ва кодекси этикаи касбии судя асос меёбанд.

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Мавзуъ ва мазмуни таҳқиқот ба шиносномаи ихтисоси 12.00.11 – фаъолияти судӣ; фаъолияти прокурорӣ; фаъолияти ҳимояи ҳуқуқ ва фаъолияти ҳифзи ҳуқуқ, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда шудааст, мутобиқ мебошад.

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот аз он иборат аст, ки таҳқиқоти илмии ӯ, аз ҷумла таҳлилҳои назариявӣ ва амалӣ нуктаҳои илмии пешниҳоднамуда ва хулосаҳо дастоварди мустақилона ва бевоситаи муаллиф буда, асоснок ва мубрамии онҳо тасдиқи худро ёфтаанд.

Интишорот аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Муҳтавои асосии диссертатсия дар 8 мақолаи илмӣ инъикос ёфтааст. Аз ин шумораи мақолаҳо 6 номгӯй дар маҷаллаҳои тақризшаванда ва тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти ҶТ ба нашр расидааст:

1. Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд:

[1–М]. Завқизода, С.А. Ташаккул ва инкишофи асосҳои ҳуқуқии танзими интихоби судяҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / С.А. Завқизода // Ҳаёти ҳуқуқӣ, маҷаллаи илмӣ-иттилоотӣ. – Душанбе, 2020. – № 2(30). – Саҳ. 65-71.

[2–М]. Завқизода, С.А. Судебная власть – гарантия защиты прав и свобод человека и гражданина в Республике Таджикистан [Текст] / С.А. Завқизода // Давлатшиносӣ ва ҳуқуқи инсон, маҷаллаи илмӣ-амалӣ. – Душанбе, 2020. – № 3(19). – Саҳ. 29-36.

[3–М]. Завқизода, С.А. Маркази таълимии судяҳо – мақоми тақвиятдиҳандаи мустақилияти судяҳо [Матн] / С.А. Завқизода // Қонунгузорӣ (ба истиқболи 30-солагии истиқлолияти давлатии Тоҷикистон). – 2021. – № 2 (42). – Саҳ. 138-143.

[4–М]. Завқизода, С.А. Масъалаҳои ташкилӣ-ҳуқуқии такмили ихтисоси судяҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / С.А. Завқизода // Ҳаёти ҳуқуқӣ, маҷаллаи илмӣ-иттилоотӣ. – Душанбе, 2021. – № 2(34). – Саҳ. 69-73.

[5–М]. Маҳмудов И.Т., Завқизода С.А. Амалишавии ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ дар солҳои истиқлолияти давлатӣ // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. (бахши илмҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ) – 2022. - №3. – Саҳ. 215-228.

[6–М]. Завқизода С.А. Падидаи коромӯз-судя дар Ҷумҳурии Тоҷикистон // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. (бахши илмҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ) – 2022. - №6. – Саҳ. 215-228.

Мақолаҳои илмие, ки дар дигар нашрияҳои илмӣ чоп шудаанд:

[1–М]. Завқизода, С.А. Принсипҳои ҳимояи судии ҳуқуқи инсон [Матн] / С.А. Завқизода // Ҳуқуқи инсон: мушкилот, роҳи ҳал ва дурнамо (маводи конференсияи байналмилалии илмию амалӣ бахшида ба таҷлили рӯзи қабули Эъломияи умумии ҳуқуқи инсон). – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2019. – Саҳ. 64-69.

[2–М]. Завқизода, С.А. Этикаи касбии судя ва ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд [Матн] / С.А. Завқизода // Маҷаллаи масъалаҳои назариявии амалисозии ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию амалӣ бахшида ба таҷлили рӯзи ҳуқуқи инсон. – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2020. – Саҳ. 83-91.

Ҳамаи мақолаҳои муаллиф оид ба муҳтавои диссертатсия навишта шуда, таҳлили онҳо дар қисми хулосавии диссертатсия сабт гардидаанд.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсия. Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурории факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон муҳокима ва тасдиқ гардида, дастовардҳои илмии муаллиф вобаста ба мавзуъ дар конференсияҳои анъанавии ҳарсолаи факултети ҳуқуқшиносӣ, конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ ба шакли маъруза пешниҳод шудаанд, аз ҷумла конференсияи байналмилалии илмию амалӣ бахшида ба таҷлили рӯзи қабули Эъломияи умумии ҳуқуқи инсон дар мавзуи “Принсипҳои ҳимояи судии ҳуқуқи инсон” (Душанбе, соли 2019); Конференсияи ҷумҳуриявии илмию амалӣ бахшида ба таҷлили рӯзи “Ҳуқуқи инсон” дар мавзуи “Этикаи касбии судя ва ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд” (Душанбе, соли 2021); конференсияи байналмилалии маҷозии Технологияҳои муосири рақамии HR ҳангоми интихоби номзадҳо ба вазифаи судя, баҳодиҳии фаъолият ва пешниҳоду ҷобаҷогузории судяҳо дар мавзуи “Опыт Таджикистана при отборе и подготовки судей и кандидатов на должность судьи-применение современных технологий” (Душанбе, 2020 г.) ва ғ.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз ихтисорот, муқаддима, се боб, ҳафт зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад.

ҚАРОР КАРДА ШУД:

1. Диссертатсия таҳқиқоти мантиқан анҷомёфта буда, ягонагии дохилӣ дорад ва аз тарафи муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои натиҷаҳо ва нуқтаҳои нави илмии барои ҳимоя пешниҳодшаванда мебошад, ки дар он саҳми шахсии муаллифи диссертатсия ба назар мерасад. Рисолаи мазкур ба талаботи манзурнамудаи банди 17-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ гардидааст, мутобиқ мебошад.

2. Диссертатсияи Завқизода Солеҳ Амин дар мавзӯи "Интихоб, тайёр намудан ва такмили ихтисоси судяҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: масъалаҳои назариявӣ-амалӣ ва ташкилию ҳуқуқӣ" ба ҳимоя барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси: 12.00.11 – фаъолияти судӣ; фаъолияти прокурорӣ; фаъолияти ҳимояи ҳуқуқ ва фаъолияти ҳифзи ҳуқуқ тавсия карда шавад.

Хулоса дар ҷаласаи кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурории факултети ҳуқуқшиносии ДМТ қабул карда шудааст. Дар ҷаласаи кафедра иштирок доштанд: 19 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: "тарафдор" – 19, "зид"- 0, "бетараф"- 0, протоколи № 11 аз 21 майи соли 2022.

Раиси ҷаласа:
Дотсенти кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурории факултети ҳуқуқшиносии ДМТ, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ **Баҳриддинзода С.Э.**

Котиби ҷаласа:
Мудири кабинети кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурории факултети ҳуқуқшиносии ДМТ **Охунова Н.Ш.**

Имзои Баҳриддинзода С.Э. ва Охунова Н.Ш.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси ДМТ **Тавқиев Э.Ш.**